

Housle – naučná stezka erozním kaňonem

Text: Jan Moravec

Praha je přebohatá na různé geologické zajímavosti. Světově proslulá je zejména prvohorními profily, najdeme zde však i lokality starohorní, druhohorní či čtvrtohorní. Jednou z nich jsou právě Housle – rokle u Lysolaj na severním okraji hlavního města. Dnes již neexistující potok zde ve vrstvách spraší, křídových pískovců a opuk a proterozoických metamorfovaných břidlic vyhloubil zpětnou erozí několik set metrů dlouhý a téměř třicet metrů hluboký kaňon.

Soutěska v proterozoických metamorfovaných břidlicích.

Foto Jan Moravec

Symbolem naučné stezky je malovaný lišák.

Jako významný geomorfologický útvar a též jako doklad tzv. transgrese, tedy nasedání vrstev, mezi jejichž uložením ve skutečnosti uplynuly desítky milionů let, byla nejzajímavější část údolí vyhlášena roku 1982 chráněným přírodním výtvozem; dnes má status přírodní památky.

Housle jsou však pozoruhodné nejen geologicky. Vlivem teplotní inverze se v rokli drží chladný vzduch, díky čemuž má velmi vlhký charakter. Bryologický průzkum

zde doložil 29 druhů mechů a 5 druhů jätrovek, včetně druhů vyložené horských, byť Housle leží pouhých tři sta metrů nad mořem. Horský ráz dodává jí rokli také kapradiny. Vlhké prostředí vyhovuje i houbám, zejména těm drobnějším, často rostoucím na tlejícím dřevě, nad nimiž běžný houbař ohruje nos (pokud si jich vůbec všimne), zatímco mykolog jásá.

Díky popadaným kmenům starých javorů a množství mrtvého dřeva má dnes rokle takřka pralesovitý ráz. Všímavému pozorovateli však neunikne

absence typických lesních druhů bylin. Les, i když na první pohled vypadá téměř přirozeně, v Houslích totiž roste maximálně sto let. Předtím zde byly po staletí louky a pastviny. Je možné, že les v našem slova smyslu zde v minulosti nebyl vůbec nikdy, neboť člověk začal v této oblasti hospodařit už někdy před sedmi tisíci lety, tedy ještě v době, kdy území pokrývala step. Četné archeologické nálezy v dnes již zaniklých pískovněch dokazují velmi intenzivní a v podstatě souvislé osídlení okolí dnešních Lysolaj od mladší doby kamenné. Z botanického hlediska jsou zde proto nejcennější dosud přežívající nelesní druhy, jako například velmi vzácná třešeň křovitá.

Mnoho zajímavého najdeme i v ochranném pásmu přírodní památky. V jedné z menších bývalých

▲ Třešeň křovitá (*Prunus fruticosa*). Foto Hermann Schachner

▼ Sad v bývalé pískovně v Houslích, nové výsadby starých odrůd třešní.
Foto Jan Moravec

▲ *Dřevnatka dlouhonohá (Xylaria longipes)* – sice poměrně běžná, ale často přehlížená a rozhodně zajímavá dřevokazná houba.
Foto Jan Moravec

► *Křídové pískovce v závěru rokle.* Foto Jan Moravec

▼ *Informační panel nové naučné stezky Housle.* Foto Jan Moravec
Kaplička Panny Marie Sedmibolestné. Foto Patrik Sláma ▼

cihelen byl například před první světovou válkou vysázen ovocný sad čítající na osmdesát stromů, především třešní, ale i jabloně a hrušně. Dnes je nejen zajímavou sbírkou odrůd, které v té době ve středních Čechách „frčely“, ale i útočištěm řady druhů ptáků a hmyzu.

Právě pro ně se zde ponechávají i odumřelé kmeny stromů. Aby však stárnoucí sad za pár let nebyl jen velkým „broukovištěm“, jsou v posledních letech nové stromky i dosazovány. Opět jsou voleny odrůdy typické pro začátek 20. století, a tak se sortiment starých, často již pozapomenutých ovocných odrůd v Houslích utěšeně rozrůstá.

Jinou zajímavou lokalitu najdeme při severním okraji ochranného pásma Houslí. Je jí sprašová strážka v úvozu dávné cesty, kde se zachoval fragment teplomilného společenstva s několika druhy stepních rostlin (kavyl vláskovitý) a zejména bezobratlých živočichů, vzácných druhů teplomilných brouků, včel či pavouků.

Vzhledem k dlouhým rokům nezájmu lokalita málem zanikla; před několika lety ji však ochránci přírody „za pět minut dvanáct“ celou vyčistili od náletových křovin, takže nyní ji lze opět obdivovat v plné kráse.

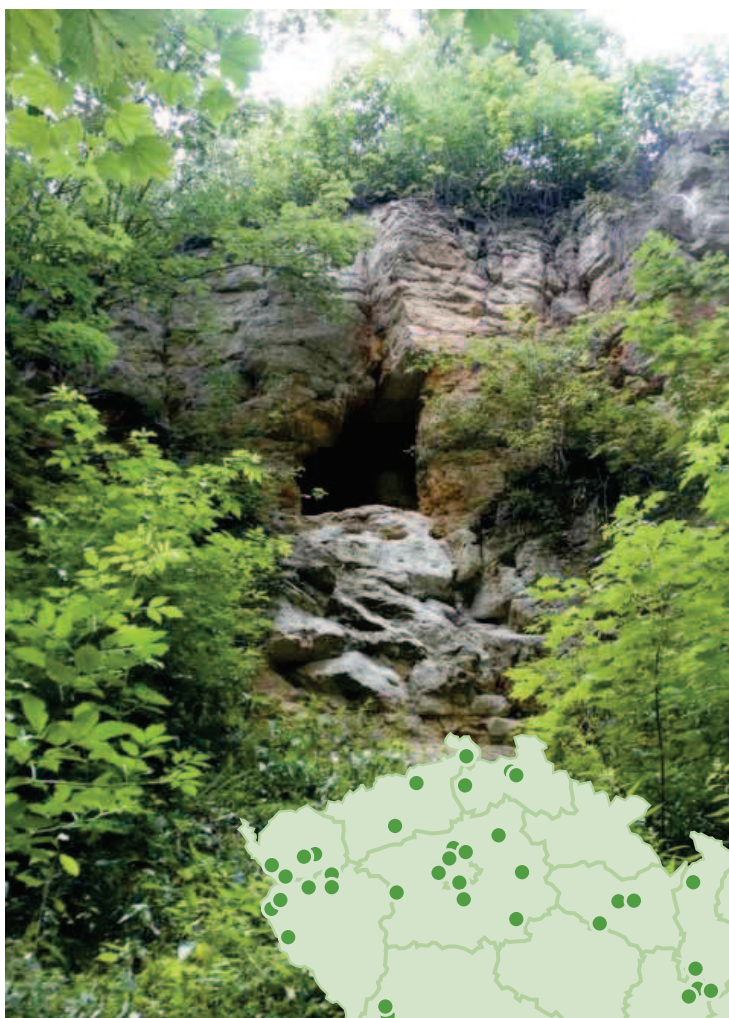
Ještě o jedné zajímavosti se nelze nezmínit, když je řeč o Houslích – o „Zázračné studánce“ s kapličkou Panny Marie Sedmibolestné. Velmi vydatný pramen (kolem pěti litrů za vteřinu) vyvěrá v dolní části údolí na okraji Lysolaj. Podle legendy vytryskl v době sucha jako odpověď na prosby o pomoc k Panně Marii. Vodě jsou připisovány léčivé účinky, zejména na oční neduhy. Právě jako poděkování za uzdravení tu roku 1863 nechal místní rolník

Josef Tůma spolu se svojí sestrou zbudovat kapli. Místo se dodnes těší velké úctě, několikrát do roka se zde konají náboženské slavnosti. Oblíbené je ale i jako místo odpočinku či setkávání. Že je tu skutečně živo, se přesvědčí každý, kdo chvíli posedí na lavičce ve stínu statných jírovců – když je hezký den, ke studánce či kapličce neustále přicházejí lidé. Chlapík přijíždí s velkým kanystrem na dvoukoláku, jiný se zastaví před kaplí s tichou modlitbou, maminka dohlíží na neposedné ratolesti ráchající se v potůčku, párek turistů ochutnává vodu z pramene, fotí podzimní zátiší a pokračuje v cestě...

Zajímavosti Houslí a jejich nejbližšího okolí od letošního zará přibližuje všem příchozím nová zhruba kilometr dlouhá naučná stezka. Na deseti panelech představuje historii Lysolaj i přírodní hodnoty území. Prostřednictvím řady fotografií se seznámíte s nejčastějšími či naopak nejvzácnějšími druhy rostlin a živočichů, archeologickými nálezy a vybranými odrudami třešní. Dozvíte se také, že se v Houslích kdysi hrálo amatérské divadlo. Stezka nezapomíná ani na dětské návštěvníky, kterým malovaný lišák (erbovní zvíře Lysolaj) na každé tabuli dává nějaký úkol či otázku.

Naučnou stezku vybudoval Český svaz ochránců přírody ve spolupráci s Městskou částí Praha-Lysolaje a společností NET4GAS. Jedná se o jubilejní 50. přírodní lokalitu, zpřístupněnou veřejnosti v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě.

Kromě naučné stezky byla nad západním koncem rokle upravena i vyhlídka. Na ní lze odbočit z modré turistické značky z Houslí do Šárky. Poskytne zas úplně jiný pohled na skalní rokli – takříkajíc z nahledu. ■

NET4GAS BLÍŽ PŘÍRODĚ: JIŽ 50 CENNÝCH PŘÍRODNÍCH LOKALIT S ČSOP

Společnost NET4GAS a Český svaz ochránců přírody (ČSOP) v rámci programu Blíž přírodě společně zpřístupnily veřejnosti již padesát cenných přírodních lokalit.

NET4GAS je spolehlivým a bezpečným provozovatelem přepravní plynárenské soustavy v České republice a rozvíjí společensky odpovědnou politiku ochrany přírody a životního prostředí s ohledem na budoucí generace. A to i nad rámec zákonných povinností. Od roku 2007 rozvíjí strategii firemní filantropie realizovanou v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě, díky kterému dlouhodobě a systematicky podporuje projekty právě v oblasti ochrany přírody a životního prostředí. Program je v České republice svou dlouhodobostí a systematickostí ojedinělým. Společnost NET4GAS je generálním partnerem ČSOP, se kterým se podílí na zpřístupnění přírodně cenných lokalit veřejnosti. Podporuje i další projekty, pro které je motto „Blíž přírodě“ významnou součástí trvale udržitelného rozvoje. Podrobné informace o projektech, otevřených lokalitách, příslušné fauně a flóře či místech vhodných na výlet najdete na internetových stránkách www.blizprirode.cz.